

Statenmededeling

Onderwerp

Statenmededeling Naar een klimaatbestendig Brabant

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De intensivering van de provinciale aanpak van aanpassing aan klimaatverandering naar aanleiding van het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie als onderdeel van het Deltaprogramma 2018.

Aanleiding

Aanleiding vormen de ontwikkelingen in kader van zowel het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 (PMWP) als het landelijke Deltaprogramma.

Het PMWP staat voor samenwerken aan een schone, gezonde en veilige leefomgeving in Brabant en omvat de provinciale milieu- en wateropgave. Het PMWP stuurt aan op voldoende, schoon en veilig water als belangrijke componenten voor een duurzame fysieke leefomgeving. De activiteiten die in het kader van het PMWP plaatsvinden, staan beschreven in de Dynamische Uitvoeringsagenda (DUA). Aanpassing aan klimaatverandering is van toenemend belang om aan de doelstellingen voor een duurzame fysieke leefomgeving te kunnen voldoen. Met Brabantse partners wordt in dit kader gewerkt aan een klimaatagenda met gezamenlijke ambities en maatregelen zoals het klimaatinformatieportaal.

De realisatie van de PMWP-waterdoelen, waaronder de urgente doelen met betrekking tot klimaatadaptatie, loopt voor een belangrijk deel via het interbestuurlijke Deltaprogramma. Voldoende (niet te veel, niet te weinig) en schoon water en bescherming tegen overstromingen vragen om doelgerichte investeringen door de in het Deltaprogramma samenwerkende overheden. Dit zijn het Rijk en de regionale partners, waarvan de provincie Noord-Brabant er één is.

Inmiddels is gebleken dat de effecten van klimaatverandering zodanig versneld plaatsvinden, dat versnelde actie op meerdere terreinen nodig is om Nederland klimaatbestendig te maken. Met het [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie](#) als nieuw deltaplan binnen het Deltaprogramma 2018 krijgt de aanpak van aanpassing aan klimaatverandering een flinke impuls.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

Om ook als Noord-Brabant voldoende en tijdig voorbereid te zijn op de klimaatverandering, is het vanuit de provincie als regionaal middenbestuur nodig om boven- en subregionaal samen te werken vanuit een provinciale strategie die aansluit op het Deltaprogramma. Als vervolg op de '[Uitnodiging Zuid-Nederland: versneld aan de slag met klimaatadaptatie](#)' worden daarom momenteel de activiteiten op provinciaal niveau voorbereid in afstemming met de Zuid-Nederlandse partners (inclusief het Rijk).

Bevoegdheid

Provinciale Staten zijn bevoegd te besluiten over kaderstelling (PMWP) en wijzigingen van de begroting. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd te besluiten over invulling en programmering binnen deze kaders en informeren uw Staten.

Kernboodschap

- 1. Met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie zet het Deltaprogramma aanpassing aan klimaatverandering hoog op de agenda;*

Het Deltaprogramma is een interbestuurlijk programma gericht op de majeure wateropgaven voor Nederland. Na de Deltabeslissingen (Deltaprogramma 2015, d.d. Prinsjesdag 2014) die na een intensief proces met provincies, waterschappen, gemeenten en maatschappelijke partners tot stand zijn gekomen, is het Deltaprogramma de fase van uitwerking en uitvoering ingegaan. In 2017 staat de voortgang van de uitvoering centraal, het Deltaprogramma 2018 heeft 'Doorwerken aan een duurzame en veilige delta' als motto.

Op Brabantse schaal maken deze majeure wateropgaven onderdeel uit van het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021. Een toelichting op de verschillende onderdelen van het Deltaprogramma in relatie tot de provinciale context is opgenomen in de Statenmededeling Deltaprogramma - stand van zaken maart 2017 ([4166225](#)).

Het Deltaprogramma 2018 ([DP2018](#)) is op Prinsjesdag 2017 aangeboden aan de Tweede Kamer. Het bevat in relatie tot het PMWP een viertal onderwerpen:

- Waterveiligheid - (PMWP Hoofdstuk 4, 'Veilige fysieke leefomgeving'); dit gaat met name over de hoogwaterbescherming langs de Maas en de Rijn, onder andere de koploperprojecten rivierverruiming (Oeffelt en Ravenstein-Lith) en de Lange Termijn Ambitie Rivieren 2050 (LTAR) over rivierverruiming in combinatie met gebiedsontwikkeling.

- Zoetwater – (PMWP Hoofdstuk 5, 'Groene groei'); dit onderdeel betreft een robuuste en klimaatbestendige zoetwatervoorziening, onder andere de aanpak van watertekorten die onderwerp zijn van het Deltaplan Hoge Zandgronden.

- Zuidwestelijke Delta – (PMWP Hoofdstuk 5, 'Groene groei'); hierbij gaat het om een gezond watersysteem ten behoeve van economische en ecologische veerkracht in combinatie met waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

- Ruimtelijke Adaptatie – (PMWP Hoofdstuk 2, 'Samen werken aan een duurzame fysieke leefomgeving'); de aanpak om tot klimaatbestendigheid te komen en Nederland (DP2018)/Noord-Brabant (PMWP) weerbaar te maken tegen extreme weersomstandigheden. Het gaat hierbij om beperken van wateroverlast, tegengaan van droogte, reduceren van hittestress en het beperken van de gevolgen van overstromingen.

Het onderwerp Ruimtelijke Adaptatie (RA) is voor het eerst als Deltaplan opgenomen in het Deltaprogramma, zodat het DP2018 drie Deltaplannen telt, te weten Waterveiligheid, Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie.

2. *Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten hebben in het kader van het Deltaprogramma afspraken gemaakt over Ruimtelijke Adaptatie.*

Al in 2014 is hiertoe in het Deltaprogramma de zogenoemde Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie (DBRA) overeengekomen, met als belangrijkste doelstellingen en afspraken:

- uiterlijk in 2020 zijn klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel van het beleid en handelen van deze partijen
- uiterlijk in 2050 is Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht.

Ook de provincie Noord-Brabant heeft zich hieraan gecommitteerd. Dit vertaalt zich in de provinciale betrokkenheid bij de verschillende onderdelen van het Deltaprogramma en is geland in het PMWP 2016-2021. Onder meer onder de noemer klimaatagenda (PMWP Hoofdstuk 2 'Algemeen en Geen schadelijke effecten door klimaatverandering'). Het PMWP positioneert de provincie hierbij als kennismakelaar en verbinder en formuleert de insteek om via het opstellen van een gezamenlijke klimaatagenda te komen tot gedeelde ambities en concrete maatregelen/projecten. De Dynamische Uitvoeringsagenda (PMWP-DUA) noemt rond deze klimaatagenda vooral middelen voor kennisontwikkeling zoals het klimaatinformatieportaal en de onderzoeksagenda.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

3. *Noord-Brabant heeft, met de partners in Zuid-Nederland, de ambitie zich versneld aan te passen aan klimaatverandering.*

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

Zoals aangegeven in Statenmededeling 4166225 willen we ons onder de noemer Ruimtelijke Adaptatie versneld aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering, met waterrobuuste oplossingen voor ruimtelijke inrichting en ruimtegebruik. De intensivering op gebied van klimaatadaptatie geldt zeker ook voor onze provincie. De zeer omvangrijke schade door de extreme zomerbuien in juni 2016 in zuidoost Brabant en delen van Limburg heeft de urgentie van handelen benadrukt. En het blijft niet enkel bij extreme buien. Langere droogtes, hittegolven en hoosbuien van de afgelopen jaren maken aanpassing aan klimaatverandering urgent. De inspanningen zijn kostbaar, maar het niet-handelen is nog vele malen duurder. Het adaptief, klimaatbestendig en waterrobuust maken van Brabant is urgent en slim.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Deltaprogramma¹ staan regionale ideeën en een regionale aanpak centraal. Daarbij noemt het Deltaprogramma ter illustratie de schade van enkele honderden miljoenen euro's als gevolg van de extreme zomerbuien (zogenoemde 'supercell') bij Someren in 2016. Landelijk zijn cijfers bekend van de mogelijke schadeomvang bij niet (tijdig) aanpassen aan klimaatverandering: alleen al in het stedelijk gebied zou dit in de periode tot 2050 tot wel 71 miljard euro kunnen bedragen².

Voor de provincie betekent dit onder meer dat grote wateropgaven voor de toekomst, met name ingegeven door droogte en wateroverlast, om een benadering vragen waarbij systeemkeuzen niet uit de weg worden gegaan. Dit kan betekenen dat meer ruimte voor water nodig zal zijn, gebruik en inrichting van het stedelijk en landelijk gebied moeten worden aangepast en investeringen worden gedaan vanuit een toekomstgerichter perspectief met als doel een volhoudbaar, duurzaam Brabant.

Dit past geheel binnen de lijn Klimaatzeker, één van de dragers van de Omgevingsvisie die momenteel in voorbereiding is. Deze manier van denken en aanpak beperkt zich niet tot de wateropgaven, maar zal ook op overige domeinen zoals ruimte, economie/welvaart, gezondheid/welzijn/sociaal, mobiliteit en infrastructuur zijn weerslag hebben.

Het gaat er om schades zoveel mogelijk vóór te zijn en om kansen te benutten: de kosten van niet-handelen zijn groter dan de investeringen die nu nodig zijn voor een toekomstbestendig en 'klimaatlim' Brabant.

¹ DP2018, §2.4, Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie: "De aanpak van Zuid-Nederland is ook betrokken bij het opstellen van het eerste Deltaplan Ruimtelijke adaptatie. Daarmee heeft de minister van Infrastructuur en Milieu invulling gegeven aan de toezegging om dit initiatief te omarmen, naar aanleiding van de motie-Geurts van november 2016." De 'Uitnodiging Zuid-Nederland: versneld aan de slag met klimaatadaptatie' van de provincies Noord-Brabant en Limburg, de inliggende waterschappen en gemeenten, wordt uitgelicht in tekst en kader: DP2018 - §2.4 respectievelijk §4.8

² DP2018 - §1.1, zie link naar Deltares-rapport 'Schades door watertekorten en -overschotten in stedelijk gebied' (2012)

Samenwerking met rijks- en regionale partners maakt dat provinciale doelen op gebied van water en klimaat effectiever en efficiënter worden bereikt.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

4. *De provincie is vanuit haar positie als middenbestuur een belangrijke partner in het ruimte geven aan en stimuleren van initiatieven.*

Het provinciaal aandeel zit, naast sturing op de ruimtelijke (water)opgaven, met name in het zijn van kennismakelaar en verbinder.

Daarbij valt te denken aan het stimuleren van lokale initiatieven zoals klimaatstresstesten, het opstellen van lokale en regionale (klimaat)adaptatiestrategieën en aan stimuleren en mede-financieren van waterrobuuste inrichtingsmaatregelen die gemeenten en waterschappen treffen met het oog op ruimtelijke adaptatie.

Ook moet worden gedacht aan het vormgeven van de onderlinge samenwerking – ook die met het Rijk en buiten de publieke sector – en het aanbieden van instrumenten voor kennisdeling om met name gemeenten te faciliteren in hun aanzienlijke opgave.

In lijn met de gedachte van de Omgevingswet wordt rond het thema ruimtelijke adaptatie op alle lagen samengewerkt en wordt gebiedsgericht en met betrokkenheid van burgers en bedrijven invulling gegeven aan de best passende oplossingen. Dit zal zich vertalen in de provinciale Omgevingsvisie, een werkwijze die daarbij past en vervolgens ook in de daarbij behorende programma's en -verordening.

5. *Uitvoering vindt plaats in lijn met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, dat op haar beurt mede is vormgegeven op basis van de aanpak die de Uitnodiging Zuid-Nederland voorstaat;*

Volgend uit de ambities in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie wordt de provinciale aanpak opgebouwd langs vijf sporen die zijn verdeeld over de nationaal onderscheiden stappen 'weten, willen, werken'. Stappen die door Noord-Brabant en de partners in Zuid-Nederland niet volgtijdelijk, maar parallel worden opgepakt:

Weten

- Kennisontwikkeling en toepassing: Het onderzoeksmatige spoor, dat zich richt op de analyse van de opgaven, mogelijke oplossingsrichtingen en kennisdeling (vervolg op de onderzoeksagenda klimaat zoals die is benoemd in PMWP-DUA);

Willen

- Samen aan de slag: Het governance spoor dat zich richt op effectieve regionale samenwerking en besluitvorming;
- Duurzame verankering: Het instrumentele spoor, dat zich richt op de beleidsmatige inbedding van de opgave in provinciaal (maar ook rijks- en lokaal) beleid en regelgeving;

- Bewustwording: Het communicatie spoor dat zich richt op vergroting van de bewustwording rondom de opgave bij een brede doelgroep, maar ook zorgt voor bekendheid van resultaten;

Werken

- Zichtbare resultaten: Het uitvoeringsspoor dat zich richt op concrete projecten die bijdragen aan klimaatadaptatie, van de provincie met rijks- en regionale partners.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

5. Financiering is nodig om aanpassing aan klimaatverandering voortvarend in te vullen, in samenwerking met het Rijk en de regiopartners;

Parallel aan deze mededeling wordt een begrotingswijziging aangeboden aan uw Staten om de benodigde investeringen mogelijk te maken voor de resterende looptijd van het Provinciaal Milieu- en Waterprogramma 2016-2021.

Investeringen die bijdragen aan het behalen van de klimaat- en waterdoelen vanuit het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 via het interbestuurlijke Deltaprogramma en via het meefinancieren van concrete lokale en regionale initiatieven.

Consequenties

1. Intensivering en versnelling van klimaatadaptatie met de provincie in een trekkende en verbindende rol, opdat:

- Opvolging kan worden gegeven aan de maatschappelijk gevoelde urgentie rond dit thema;
- Ook gebieds- en rijkspartners, publiek en privaat, hun rol actief invullen;
- Adaptatie beleidsmatig breed in de verschillende organisaties en werkvelden wordt verankerd (doelstelling 2020);
- De inrichting van Noord-Brabant klimaatbestendig en waterrobuust wordt (doelstelling 2050);
- De water- en klimaatadaptatiedoelen in de begroting worden bereikt:
 - De economische schade door effecten van klimaatverandering mag niet toenemen.
 - De leefomgeving heeft een gelijkblijvende kwaliteit ondanks effecten van klimaatverandering.

Europese en internationale zaken

De Europese Unie heeft in 2013 een strategie voor aanpassing aan klimaatverandering gepubliceerd. Hierin zijn acties opgenomen gericht op het ondersteunen van lidstaten, regio's en steden bij de integratie van klimaatadaptatie in hun beleid. Deze EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering bevat als hoofddoelen:

1. Lidstaten formuleren hun eigen adaptatie strategie.
In Nederland is eind 2016 de Nationale klimaatAdaptatieStrategie ([NAS](#)) vastgesteld en ook het meerjarige Deltaprogramma maakt

onderdeel uit van de nationale strategie voor aanpassing aan klimaatverandering.

2. Bevorderen dat klimaat-proof beleid wordt ontwikkeld, met name in belangrijke kwetsbare sectoren zoals: landbouw, visserij en het cohesiebeleid. Zo ertoe bijdragen dat Europa weerbaarder wordt tegen veranderingen door het klimaat. Daarnaast zorgen voor een meer klimaatbestendige infrastructuur en stimuleren dat gebruik wordt gemaakt van verzekeringen ten behoeve van de opvang van natuurlijke en door mens veroorzaakte rampen.
3. Kennisuitwisseling via onder andere European Climate Adaption Platform en 'Convenant van burgemeesters'.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062

Communicatie

Samenwerken met partners is onderdeel van de aanpak in het kader van zowel PMWP (Hoofdstuk 2) als het Deltaprogramma.

Rond de voorbereiding en uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de 'Uitnodiging Zuid-Nederland' vond intensief contact plaats met de relevante Rijks- en regiopartners. Dit zal ook bij de verdere uitwerking het geval zijn: communicatie is één van de vijf werkpakketten in de provinciale aanpak van aanpassing aan klimaatverandering.

Vervolg

Besluitvorming door uw Staten inzake financiële middelen via parallel aangeboden begrotingswijziging.

Via de reguliere P&C instrumenten wordt u geïnformeerd over de besteding van de budgetten en voortgang op de prestaties.

Bijlagen

-

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

ir. A.M. Burger

Opdrachtgever: de heer S. Terpstra, (073) 680 82 84, sterpstra@brabant.nl,
programmamanager Verbindend Water van cluster Natuur, Water en Milieu.

Opdrachtnemer: mevrouw E.C. Verbauwen, (073) 680 83 24,
everbauwen@brabant.nl, senior beleidsmedewerker van cluster Natuur, Water
en Milieu.

Datum

7 november 2017

Documentnummer

GS: 4270727

PS: 4274062